

**INNAVATSION TA'LIMDA AMERIKA MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMI VA OILA
BILAN HAMKORLIK ALOQALARINING TARIXI VA HOZIRGI QIYOFASI**

Fozilova Xumora

*Baxmal 2-son pedagogika kolleji
maxsus fanlar o'qituchisi*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada innovatsion ta'limda Amerika maktabgacha ta'lim tizimining kelib chiqishi va taraqqiyot bosqichlari, oila bilan hamkorlik aloqalarining paydo bo'lishi haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Maktabgacha ta'lim, oila, Froebel tizimi, miqdor-sifat modeli.*

Абстрактный. *В данной статье рассказывается о зарождении и этапах развития американской системы дошкольного образования, появлении отношений сотрудничества с семьей.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, семья, система Фребеля, количественно-качественная модель.*

Hozirgi kunda innovatsiya atamasi har bir sohamizni qamrab olmoqda, shu jumladan maktabgacha ta'lim sohasini ham. Maktabgacha ta'lim sohasini yanada takomillashtirish uchun ta'lim sohasi rivojlangan mamlakatlarni talim tizimini yanada chuqur o'rganishni taqazo etmoqda. Shu munosabat bilan biz Amerika maktabgacha ta'lim tizimini atroflicha o'rganib chiqamiz.

Amerikadagi ilk bolalar bog'chasi 1855 yilda ish boshlagan. Bu nemis muhojirlari tarafidan kashf etilgan. Bu yerda bolalar Froebel tizimiga binoan tarbiyalanganlar, bu tizim bolalarning tabiiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ko'maklashishga qaratilgan. Amerika shaharlarida birinchi bolalar bog'chalarining ochilishi onalar va ularning bolalariga tegishli edi. Buning sanoatlashtirish va immigratsiya bilan bog'liq muammolar uchun ta'sirini baholaymiz. Miqdor-sifat almashinuvi modeli, immigrant oilalar uchun mos keladi. Bolalar bog'chalari tashkil etilgandan so'ng, tug'ilish darajalari bog'chalar rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatdi. Chunki immigrantlarning bolalarining asosiy qismi 10-15 yosh oraliqida edi. Sanoatlashgan Amerikada tug'ilishning yuqori darajasi va bolalar mehnatidan olinadigan daromadga bog'liqlik hayot tarzi mehnatkash oilalarning asosiy xususiyatlari edi. 19-asr oxirida bolalar ko'pincha maktabda uch yildan ortiq vaqt o'tkazmasdilar, chunki ular o'n yoshida fabrikalarda ishlay boshlaydilar. 1880 yilga kelib, har 10-15 yoshli uchinchi o'g'il ishlagan. Keyingi ellik yil ichida AQShda bolalar mehnati va tug'ilish ko'rsatkichlari bilan bir qatorda, maktabga qatnashish ko'rsatkichlari ham keskin pasaydi.

Tug'ilishning kamayishi bolalarni mehnat bilan emas, ta'lim bilan band qilishning ijtimoiy o'zgartishiga olib keladi. 1880-1910 yillarda 7000 dan ortiq bolalar bog'chalari ochildi. Amerikaning turli shaharlarida ularning eshiklari ochildi, bu esa bolalar

bog'chalariga qabul qilinadigan bolalar sonini ko'paytirdi. Amerika shaharlarini sanoatlashtirish ota-onalarning tug'ilish qobiliyatini tanlashiga va ularning bolalarga sarmoya kiritish qaroriga ta'sir qildi. Bolalar bog'chasi o'qituvchilari 5 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalarni boshlang'ich maktabga tayyorladilar, lekin muntazam ravishda uyga tashriflar va onalar uchrashuvlarini tashkil qildilar, ular mehnatkash onalarga ma'ruzalar o'qidilar. Bola tarbiyasining ahamiyati, uy xo'jaligi va erta bolalik ta'limining ahamiyati o'rtasidagi bunday o'zaro ta'sirlarning ijtimoiy foydasini ta'kidlaydigan dalillaridan tashqari, onalar va o'qituvchilar, rivojlanish tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, kam ta'minlangan ota-onalarni ta'lim haqidagi ma'lumotlar bilan tanishtirish ularning farzandlariga sarmoyani ko'paytirish qaroriga ta'sir qiladi.

Bolalar bog'chasida bolalar ish kunlarida kuniga 3-4 soat atrofida tarbiyalangan. Davlat bog'chalarida bir yoki ikkita o'qituvchi o'rtacha 25 nafar bolaga ta'lim-tarbiya bergan.

Har bir xonada taxminan uch soat davomida O'qishga asoslangan bolalar bog'chalarida sinfdagi tarbiyalanuvchilar soni 20-25 nafar bo'lgan,

birlashma bolalar bog'chalarida esa odatda kattaroq sinflar mavjud edi.

(taxminan 50 nafar o'quvchi). O'qish uchun bepul bog'chalar maktabning ma'lum bir qismida tashkil qilgan. Jamiyat, davlat maktabining homiyligi bolalar bog'chasi ta'limini universal ta'minlashga hissa qo'shdi.

1910 yilda bolalar bog'chalarining deyarli 90% davlat tomonidan moliyalashtirildi.

Shahar kambag'allariga yordam beradigan bepul bolalar bog'chalarining ko'p funksiyalari bilan solishtirganda, xususiy bolalar bog'chalari, asosan, ta'lim vazifasini bajarib, badavlat kishilarning bolalarini tayyorlashga qaratilgan.

Onalar bilan shaxsiy muloqot bolalar bog'chasi harakatining markaziy qurilish bloki edi

Uy va bolalar bog'chasi

Uyga tashriflar va onalar uchrashuvlari onalarga umumiy bola tarbiyasi haqida ma'lumot berishga qaratilgan edi. Bolalar bog'chasi birlashmalari tamoyillari, bolalar bog'chasidagi ta'limning ahamiyati, uy xo'jaligi va darsda ishlatiladigan materiallari bilan tanishtiradi. Jamoat xizmati sifatida uylarga tashriflarning maqsadi bepul bolalar bog'chalari o'qituvchilari bog'cha xizmatlaridan mahrum bo'lgan uylarga yordam berishdi. O'qituvchilar, onalarga o'z bolalari bilan qanday munosabatda bo'lishni tushuntiradilar. Umuman olganda, uyga tashriflar bolalar va ularning oilalarining ehtiyojlarini qondirdi va ular haqida "ma'ruzalar" ni o'z ichiga oldi.

Onalar uchrashuvlari bolalar bog'chasi tomonidan taqdim etilgan yana bir xizmat edi. Bu uchrashuvda gigiena, ovqatlanish va bola tarbiyasi haqida ma'ruzalar qilingan.

O'qituvchilar va onalar o'rtasidagi aloqani o'rnatishga qaratilgan uyushmalar keyinchalik davlat maktabgacha ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, zamonaviy ota-onalar yig'ilishining bir ko'rinishi sifatida saqlanib qoldi.

Uyga tashriflar va onalar uchrashuvlari, ayniqsa, immigrant onalar uchun bebaho xizmatlar ko'rsatdi. Bolalar bog'chasi o'qituvchilarining immigrantlarni integratsiyalashuviga qaratilgan ko'plab dalillariga tayangan holda bilishimiz mumkinki, onalar o'rta sinf amerikalik ayollarning uy hayotiga taqlid qilishgan. Bolalar bog'chasi doiralari ushbu xizmatlarning muhimligini chet ellik onalarga yangi mamlakatning urf-odatlari va standartlarini qadrlashga yordam berish orqali tushuntirish yo`lidan foydalanganlar.

20-asrning boshlarida har bir katta shaharda davlat bolalar bog'chalari allaqachon ochilgan. Bu vaqtga kelib amerikalik o'qituvchilar Froebel tizimidan voz kechib, maktabgacha ta'lim sohasida o'z yo'nalishlarini ishlab chiqa boshladilar. Amerikaning boy maktabgacha pedagogika tarixi undagi ba'zi xususiyatlarni ajratib ko'rsatishga imkon beradi.

AQShda erta bolalik ta'limi majburiy emas. Amerikalik har bir ota-ona o'g'li yoki qizini bolalar bog'chasiga berish yoki bermaslik to'g'risida mustaqil ravishda qaror qiladi.

AQShdagi maktabgacha tarbiya turlari

Amerikadagi bolalar bog'chalari mulkchilikning ikki turiga bo'linadi: xususiy va jamoat.

Maqsadlariga qarab, Amerikadagi maktabgacha ta'lim muassasalari bir necha turga bo'linadi:

- bolalar bog'chasi;
- maktabgacha dasturlar markazi;
- enagalar uchun kunlik markaz.

Amerikada erta bolalik ta'limi markazlari juda mashhur. U yerda uch yoshdan besh yoshgacha bo'lgan bolalar maktabga tayyorlanib, unga tengdoshlar jamoasiga qo'shilishga yordam beradi. Bunday markazlarni tugatgandan so'ng, bitiruvchilarga bolaning natijalarini aks ettiruvchi sertifikatlar beriladi. Ba'zi shtatlarda ushbu sertifikat boshlang'ich maktabga kirish uchun talab qilinadi. Ota-onalarga ota-onalar uchun ko'rsatma ham beriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Cesifo Working papers. Froebels Gifts : How the Kindergarten Movement Changed the American Family.
2. Quality Matters: A Policy Brief Series on Early Care and Education. Parents as Partners in Early Education